Ռաֆֆի

Խաչագողի հիշատակարանը

2 - Թ

ԽԻՂՃՍ ԶԱՐԹՆՈՒՄ Է

Մյուս առավոտ քավոր Պետրոսը ասաց ինձ հետևյալ խոսքերը.

Մուրադ, ես տեսնում եմ, որ աստված մեզ հետ է. մեր գործը օրըստօրե հաջողություն է խոստանում: Ես վաղուց որոնում էի այդ մարդիկներին, վերջապես բախտը մեզ հանդիպեցրեց նրանց: Նրանք խիստ համարձակ և ընդունակ մարդիկ են: Նրանց ձեռքով կարելի է միլիոններ դիզել: Գնանք և միանանք նրանց հետ, մենք սիրով կընդունվենք նրանց ընկերության մեջ»

Երևում էր, խոսակցության առարկան խիստ մոտ էր քավոր Պետրոսի սրտին, այդ պատճառով նա այնպես երկար ձգեց իր ճառախոսությունը: Եվ ես, համոզված լինելով, որ նա ամեն բանի մեջ իմ բարին է ցանկանում, ընդունեցի նրա առաջարկությունը:

Բայց մեկ դժվարություն կա, Ասաց նա:

Ի՞նչ դժվարություն:

Այդ աղջիկը...

Նա ցույց տվեց Ենենի վրա, որը դեռ քնած էր:

Նա ինչո՞վ կարող է արգելք լինել մեզ:

Ամեն բանով:

Ես չեմ հասկանում:

Ուրեմն լսի՛ր: Այդ աղջկա կյանքը ազատելու համար դու սպանեցիր այն մարդուն, որը հիշյալ ընկերության անդամ էր: Այժմ մենք ցանկանում ենք նրանց հետ միանալ, մտածի՛ր, նրանք կարո՞ղ են վստահություն ունենալ դեպի մեր հավատարմությունը:

Ես ոչինչ չգտա պատասխանելու: Նա շարունակեց,

Մենք ինչպե՞ս կարող ենք այսօր միանալ նրանց հետ, երբ երեկ սպանել ենք նրանց ընկերներից մեկին:

Մենք կարող ենք այդ սպանությունը թաքցնել:

Այո՛, կարող ենք այդ սպանությունը թաքցնել: Բայց քանի որ աղջիկը մեզ հետ կլինի, թաքցնել չենք կարող: Բացի դրանից, այդ աղջկա մասին նրանք կասկած ունեին, թե կմատնե իրանց, և այդ պատճառով վճռեցին նրա մահը: Աղջիկը դեռ կենդանի է, ուրեմն նրանց կասկածը կմնա դարձյալ կասկած: Իսկ երբ մենք կմիանանք նրանց ընկերության հետ, և այդ աղջկան մեզ հետ կտեսնեն, արդյոք մեր անձը չե՞նք ենթարկի նույն կասկածանքին, որ նրանք ունեին այդ աղջկա մասին:

Մենք կարող ենք աղջկան մեզ հետ չունենալ, այլ բաց թողնել, ուր որ ուզում է, թող գնա:

Քավոր Պետրոսը, որ ոչ մեկ խոսքի առջև կանգ չէր առնի, լռեց, մտածության մեջ ընկավ: Ես չէի հասկանում, թե ինչո՞ւ նա այսպես սատանայաբար ոլորում էր, քաշքշում էր իր բացատրությունները, առանց իր վերջնական միտքը հայտնելու: Ի՞նչ երկյուղ ուներ ինձանից: Վերջապես փոքր առ փոքր հայտնեց նա իր միտքը:

Դու ասում ես, որ մենք կարող ենք աղջկան բաց թողնել, ուր որ ուզում է, թող գնա, բայց այդ անկարելի է: Ցիգանուհին երբեք չի մոռանա վիրավորանքը և իրան հասցրած անպատվությունը: Այդ մարդիկը, որպես քեզ հայտնի է, անպատվել են այդ աղջկան և մինչև անգամ պատրաստվել են սպանել նրան: Այդ բոլորը չի մոռանալ նա և պետք է վրեժխնդիր լինի, պետք է մատնե նրանց: Իսկ մատնելով նրանց, կմատնվենք և մենք, որովհետև նրանց խումբի մեջ կլինենք, որովհետև կամենում ենք ընկերանալ նրանց հետ:

Ուրեմն ի՞նչ պետք է արած:

Պետք է անել այն, ինչ որ նրանք էին կամենում անել:

Սպանե՞լ...

Այո , սպանել:

Առաջին անգամն էր, որ քավոր Պետրոսի խոսքը ոչ միայն վատ տպավորություն գործեց իմ վրա, այլ կատաղության չափ գրգռեց իմ բարկությունը: Ես գոչեցի.

Սպանել նրա՞ն, որի կյանքը ազատել ես, դա խղճի և ազնվության հակառակ բան է:

Մի դառն, արհամարհական ժպիտ երևաց նրա գերեզմանի պես սառն դեմքի վրա:

Խղճմտա՛նք... ազնվությո՛ւն.... Բացականչեց նա, Ի՛նչ գեղեցիկ խոսքեր են, բայց նույնքան դատարկ, որքան ինքը հիմարությունը:

Ինչո՞ւ:

Այդ հարցին պատասխանելու ժամանակ նա իր ձայնը մեղմացրեց:

Դու դեռ տղա ես, Մուրադ, և աշխարհը չես ճանաչում: Մարդ չէ կարող խղճմտանք և ազնվություն ունենալ այնպիսի ժամանակներում, երբ ամբողջ մթնոլորտը, որի մեջ ապրում է նա, վարակված է անբարոյականությամբ: Եթե

նա այնքան հիմար կլինի, որ կցանկանա ազնիվ լինել, անտարակույս, ինքը իրան դժբախտության կդատապարտե: Այսպիսի հանգամանքներում մարդ պետք է խղճմտանք և ազնվություն ունենա դեպի իր անձը միայն և դեպի նրա բարօրությունը: Իսկ երբ մի ուրիշը արգելք է լինում իր բարօրությանը, պետք է ոչնչացնել նրան, որ ինքը կարողանա ապրել, և լա՛վ ապրել:

Ես պատասխանեցի նրան կրոնական փաստերով.

Դա աստծուն ընդդեմ է, դա մեղք է, դա քրիստոնյայի գործ չէ:

Ինչպես կամենում ես համարիր, բայց դժբախտաբար այդպես է: Ես ճանաչում եմ միայն կյանքը և նրա պայմանները: Եթե մի ծառ արմատախիլ չանես, նրա տեղը մի ուրիշը տնկել չես կարող: Բոլոր աշխարհը այդ բնական օրենքին է հետևում, մինը մյուսին ոչնչացնում է, սպառում է, կլանում է, որ իր գոյությունը պահպանե: Դա կյանքի կռիվն է և երբեք չի դադարի, քանի որ տևում է կյանքը:

Ես չհակառակեցի քավոր Պետրոսի այդ օտարոտի վարդապետություններին, որոնք ինձ բոլորովին անհասկանալի էին. ես միայն ցավում էի Նենեի վրա, այդ պատճառով հարցրի.

Ինչո՞վ է մեղավոր այդ խեղճ աղջիկը, որ զոհ գնա մեր զանազան սատանայական մեքենայություններին:

Ոչնչով մեղավոր չէ, պատասխանեց նա: Բայց նա պետք է զոհվի, որ մենք ապահով լինենք:

Համոզված լինելով, որ երբեք չէ կարելի փոխել նրա երկաթե կամքը, ես ստիպվեցա կեղծել, ստիպվեցա խաբել նրան: Իմ ընդդիմադրությունը կարող էր ավելի վատ հետևանքի հասցնել: նա պատրաստ էր թե՛ ինձ և թե Նենեին սպանել, որ փարատվի իր կասկածանքը, որ հաստատ կերպով կարողանա սկսել այն գործը, որից միլիոններ էր սպասում:

Ես համաձայնություն ցույց տվի:

Ուրեմն տար աղջկան և հենց այս առավոտ մի տեղում ամփոփ ի՛ր...

Արևը դեռ նոր էր արձակել իր առաջին ճառագայթները, թռչունները ուրախ-ուրախ ճկճկում էին. ամեն տեղ զարթնում էր կյանքը իր նոր, սքանչելի զվարճությամբ: Իսկ ինձ հրամայում էին կարճել մի անմեղ արարածի կյանքը...

Ես մոտեցա Ներնեին: Նա դեռ քնած էր սայլակի վրա: Ի՜նչպես քաղցր և հանդարտ քնել էր նա: Ինձ խիստ դառն էր խռովել դեռահաս կույսի հանգստությունը: Ո՞վ գիտե ո՛րպիսի երազներ հրապուրում էին նրան: Նա ժպտում էր, նրա մարջանի պես կարմիր շրթունքները շարժվում էին: Գուցե նա այդ րոպեում համբուրում էր մեկին, որին սիրում էր: Երբեմն արձակում էր ինձ անհասկանալի բառեր: Մեկի հետ խոսում էր նա: Ո՞վ գիտե, գուցե խոսում էր հենց իր ծնողների հետ, որոնց կորցրել էր: Նա իր թևիկները տարածեց, երևի գրկում էր նրան, և ահա նրա դեմքը պայծառացավ ուրախությա՛ն լույսով...

Երկար զմայլված նայում էի նրա վրա: Կիսամերկ կուրծքը խիստ մեղմ կերպով բարձրանում և իջնում էր: Շնչառությունը խաղաղ էր: Հանկարծ նրան տիրեց մի տեսակ խռովություն:

Երեսի վրա երևացին զայրացած ցնցումներ: «Հեռո՛ւ, անիծյալ»... գոչեց նա և վեր թռավ տեղից:

Ա՜խ, դարձյալ այն ավազակը... Բացականչեց նա ցավալի ձայնով, սկսեց երկչոտ աչքերով նայել իր շուրջը:

Երբ տեսավ ինձ իր մոտ կանգնած, հանգստացավ:

Ի՞նչ եղավ այն ավազակը, Հարցրեց ինձանից:

Ո՞ր ավազակը:

Այն, որ սպանում էր ինձ:

Դու երազի մեջ ես տեսել նրան, Ներնե:

Խեղճ աղջկա երևակայությունից չէր հեռանում չարագործի պատկերը, որը մի օր առաջ փորձում էր սպանել նրան: Բայց նա չգիտեր, որ այժմ կանգնած էր իր մոտ

մի ուրիշ չարագործ, որին պատվիրել էին նույն դահճի դերը կատարել:

Դու այստեղ ես, ես էլ չեմ վախենա, Ասում էր նա, իր մտերմությամբ լի աչքերը դարձնելով դեպի ինձ:

Որքա՜ն կրակ կար այդ աչքերի մեջ, որքա՜ն խոր թափանցում էր նրանց փայլը իմ սրտի մեջ:

Մտածելով, որ մեր համեցողությունը կարող էր շարժել քավոր Պետրոսի կասկածը, ես հրավիրեցի Ներնեին ինձ հետ գնալ անտառը առավոտյան զբոսանքի համար: Նա հրաժարվեցավ, ասելով

Չէ, անտառ չգնանք:

Նա վախենում էր հանդիպել ավազակներին: Ես հանգըստացրի նրան, ասելով.

Շատ հեռու չենք գնա, և ոչ քեզ այն ավազակների կողմը կտանեմ:

Նա համաձայնեցավ:

Գեղեցի՜կ էր այն առավոտը: Ո՛րքան ախորժ ազդում էր հովասուն օդի թարմությունը, խնկարկված բյուրավոր ծաղիկների անուշահոտությամբ: Ի՜նչպես ուրախ երգում էին անհոգ թռչունները և ո՜րքան ծիծաղկոտ փայլում էին արեգակի առաջին ճառագայթները ցողազարդ տերևների վրա: Ամեն ինչ սքանչելի էր, ամեն ինչ խորին, անսահման բերկրությամբ զվարճանում էր բնության սրբազան տաճարի մեջ: Տխուր էր միայն իմ սիրտը...

Ներնեն շուտով նկատեց այդ, և երբ փոքր-ինչ հեռացանք մեր իջևանից, հարցրեց նա.

Դու սիրո՞ւմ ես ծաղիկներ:

Սիրում եմ:

Ես քեզ համար մի լավ փունջ կպատրաստեմ, ես իմանում եմ գեղեցիկ փունջեր շինել: Իմ հայրը մի ժամանակ մի պարտիզպանից գնում էր մեծ քանակությամբ

զանազան տեսակ ծաղիկներ, ես փունջեր էի պատրաստում , ածում էի զամբյուղի մեջ, և, փողոցներում ման ածելով, վաճառում էի:

Ես ժամանակ չունեի պատասխանելու Ենեի այս տեսակ քնքշություններին, ինձ զբաղեցնում էր այն միտքը, թե ի՞նչ պետք է անել խեղճ աղջկա հետ:

Ենե, Հարցրի նրանից, Այդ անտառում բնակիչներ կա՞ն:

Այն ավազակները...

Բավական հեռավորության վրա գտնվում է մի փոքրիկ գյուղ:

Իսկ մոտի՞կ տեղերում:

Մի տնակ կա, ուղիղ ծովի ափի մոտ:

Ովքե՞ր են բնակվում տնակի մեջ:

Երկու հոգի միայն, մի ալևոր մարդ և մի պառավ կին:

Ինչպիսի մարդիկ են:

Բարի ձկնորսներ են:

Քեզ ճանաչո՞ւմ են:

Ճանաչում են: Ամեն անգամ, երբ պատահում էր ինձ մտնել նրանց տնակը, կերակրում էին ինձ, հագուստ էին տալիս:

Կարո՞ղ ես ինձ տանել այնտեղ:

Կարող եմ:

Մինչև ձկնորսի տնակը հասնելը, ես ընկղմված էի խառն մտածությունների մեջ: Ենեին սպանելու մտքից շատ հեռու էի: Այժմ նրա կյանքը նույնքան թանկագին էր ինձ համար, որքան իմը: Բայց ինձ համար անհասկանալի էր մի բան, թե այդ

ի՞նչ փոփոխություն էր, որ կատարվեցավ իմ մեջ: Ինչո՞ւ իմ ձեռքերը այս անգամ դողում էին արյունոտ գործում: Ո՞վ մեղմացրեց իմ բնավորության վայրենությունը: Մի՞թե կնոջ շնչի կախարդական ազդեցությունը զարթեցրեց իմ մեջ քնած խիղճը: Այդ բոլորը դեռ անորոշ մթության մեջ էր ինձ համար: Միայն ես զգում էի մի բան՝ զգում էի, որ իմ սիրտը կապված էր այդ անբախտ աղջկա հետ: Արդյոք սիրո՞ւմ էի նրան: Ո՛չ: Իմ զգացմունքը ավելի ցավակցական էր, ավելի բխում էր կարեկցությունից դեպի նրա թշվառ վիճակը: Նենեն որբ էր, Նենեն անտեր էր, Նենեին ես ազատեցի մահից, և մի ներքին ձայն ասում էր ինձ, որ պետք է շարունակեմ նրա պաշտպանը լինել:

Մյուս կողմից, ես այժմ զգում էի մի տեսակ ատելություն դեպի քավոր Պետրոսը: Կարծես Նենեն խլեց իմ աչքերից այն դյութական քողը, որ մինչև այսօր թույլ չէր տալիս ինձ նկատել այդ հրեշավոր մարդու բարոյական այլանդակությունը: Ոչինչ չէր կարող այնպես համոզիչ կերպով բացատրել ինձ նրա բարբարոսությունը, որպես այն խոսքը, որով հրամայեց ինձ սպանել Նենեին: «Դրանից լավ առիթ գտնել չեմ կարող, Մտածում էի ես, կվեր առնեմ Նենեին, կհեռանամ և կազատվեմ այդ չարագործից...

Բայց իսկույն երևան էին գալիս աղքատ մայրս, քույրերս և վերջապես իմ նազելի Սառան: Դրանք սպասում էին իմ լիք քսակով վերադարձին: Իսկ իմ վաստակած բոլոր արծաթը քավոր Պետրոսի մոտ էր գտնվում: Բաժանվելով նրանից, պետք է կորցնեի իմ ամբողջ հարստությունը: Ինչպե՞ս թողնեի, ինչպե՞ս հեռանայի նրանից: Շահասիրությունը և այդ դեպքում կուրացրեց ինձ... ես մնացի անվճռականության մեջ...

Այդ բոլոր խորհրդածությունների մթությունից իմ մտքում պարզվեցավ մի բան, որ ես որոշեցի անպատճառ բաժանվել քավոր Պետրոսից: Բայց մտածեցի, թե նախ պետք է Նենեին հանձնել ձկնորսին պահելու համար, եթե կգտնեմ նրան այնպիսի բարի մարդ, որպես պատմում էր Նենեն: Իսկ հետո կաշխատեմ մի կերպով քավոր Պետրոսի ձեռքից դուրս բերել իմ արծաթը, որ նա ոչինչ չհասկանա: Երբ այդ կատարված կլինի, այն ժամանակ կառնեմ Նենեին, կհեռանամ մի օտար աշխարհ և այնտեղ նրա կյանքը ապահով վիճակի մեջ կդնեմ: Բայց ես չգիտեի, արդյոք Նենեն կհամաձայնե՞ր մնալ ձկնորսի տնակում

և սպասել ինձ, մինչև ես քավոր Պետրոսի հետ հաշիվներս վերջացնեի: Նրան փորձելու համար ասացի.

Ենենե, մենք ուրիշ տեղ պիտի գնանք, դու չես կարող միշտ մեզ մոտ մնալ: Հիմա ես քեզ ազատ եմ թողնում, ուր որ ուզում ես, գնա :

Ես քեզանից չեմ բաժանվի:

Ինչո՞ւ:

Ես հիմա շատ եմ վախենում:

Առաջ չէի՞ր վախենում:

Չէի վախենում նրա համար, որ չէի իմանում, որ մարդիկ այդքան վատ են լինում...

Նա ակնարկում էր իրան չարչարող ավազակների վրա:

Կարելի է ես էլ վատ եմ:

Դու լավ մարդ ես. ես քեզանից չեմ վախենում:

Ես հեռու երկիր պիտի գնամ:

Ուր որ գնաս, կգամ քեզ հետ:

Բայց եթե մնա՞մ այստեղ:

Ես էլ կմնամ քեզ մոտ:

Մենք տուն չունենք:

Այդ անտառի մեջ մեզ համար մի խրճիթ կշինենք, նրա մեջ կապրենք:

Նա դարձյալ հիշեց ավազակներին և խոսքը փոխեց,

Չէ , հեռու, այստեղից շատ հեռու գնանք:

Խե՜ղճ աղջիկ, ի՞նչ էր, որ նրան այդպես կապեց ինձ հետ, արդյոք սե՞րը, արդյոք երախտագիտական զգացմո՞ւնքը, որ ես նրա կյանքը ազատեցի մահից: Այդ հարցերը քննելու համար ես ո՜չ միջոց ունեի և ոչ ժամանակ: Ես միայն մտածում էի Ներնեի կյանքը գոնե առժամանակ ապահով վիճակի մեջ դնել, մինչև քավոր Պետրոսի հետ գործերս վերջացնեի: Ինձ հրամայված էր սպանել նրան, եթե ես այդ հրամանը չկատարեի, անտարակույս կկատարեր նա, որ հրամայեց ինձ: Աղջիկը չէր կարող ազատվել քավոր Պետրոսի գազանությունից, եթե նա հասկանար, որ տակավին կենդանի է մնացել նա:

Մենք այժմ գտնվում էինք լեռնային բարձրության վրա: Մեր առջև բացվեցավ անսահման մուգ-արծաթափայլ տարածություն ծովը:

Հիմա մոտեցանք ձկնորսի տնակին, Ասաց Ներնեն:

Քեզ կտանեմ նրա խրճիթը:

Ես այնտեղ մենակ չեմ մնա:

Ես շուտ-շուտ քեզ մոտ կգամ:

Ամեն օր, հա՞:

Հա , ամեն օր:

Մենք պետք է իջնեինք լեռնային զառիվայրը, որ տանում էր դեպի ծովեզրը: Անտառը այստեղ վերջանում էր, սկսվում էին մանր թփեր միայն: Այդ թփերի մեջ թաքնված էր ձկնորսի խրճիթը, ոչ այնքան հեռու ծովի ափից: Այդ մենավոր խրճիթի մեջ բնակվում էր այն գաղտնածածուկ մարդը, որի մասին շրջակայքում ոչինչ տեղեկություն չունեին, թե ո վ է նա, ո՞րտեղից է եկել, կամ ի՞նչ մարդ է:

Ես գտա նրան իր պառավի հետ այնպես բարի, որպես պատմել էր Ներնեն: Նրանք խիստ սիրով ընդունեցին իմ առաջարկությունը, մանավանդ երբ պատմեցի անբախտ աղջկա աղետալի անցքը:

Որդի չունենք, աստված մեզ որդի ուղարկեց, Ասաց ծերունին, կպահենք մեզ մոտ, կսնուցանենք, գուցե մի ժամանակ բախտավոր կլինի նա:

Ես շտապում էի, գիտեի, որ քավոր Պետրոսը որպիսի անհամբերությամբ սպասելիս կլիներ ինձ: Ես առաջարկեցի ձկնորսին իմ ոսկով լի քսակը, բայց նա հրաժարվեցավ ընդունելուց: Երբ պատրաստվում էի հեռանալ, Նենեն հարցրեց,

Ե՞րբ կգաս:

Շուտ կգամ: Բայց դու այդ խրճիթից չպիտի հեռանաս:

Երբ դու ինձ հետ չես լինի, ես ոչ մի տեղ չեմ գնա:

Բաժանման րոպեն խիստ զգալի եղավ: Նենեն չկարողացավ զսպել իր կրքերը: Նա քաշ ընկավ իմ պարանոցից, արտասուքը հեղեղի նման թափվում էր նրա աչքերից, և սրտաշարժ հեկեկանքով ասում էր. «Մի՛ գնա, ինձ մենակ մի թողնիր» ...

Ձկնորսը և նրա պառավը հազիվ կարողացան հանգստացնել նրան: Ես դարձյալ խոստացա, որ նրան մենակ չեմ թողնի և ամեն օր կայցելեմ ձկնորսի խրճիթը: Ես բաժանվեցա:

Գալով քավոր Պետրոսի մոտ, նրա առաջին հարցը եղավ,

Ինչ արեցիր:

Սպանեցի:

Իսկ դիա՞կը:

Ձգեցի ծովը: